

ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ ІСТОРИЧНОЇ ПРАВДИ У КОНТЕКСТІ ВДОСКОНАЛЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ

Під освітою розуміється процес і результат оволодіння систематизованими знаннями, уміннями та навичками, накопиченими наукою та соціальною практикою. В процесі освіти відбувається передача від покоління до покоління всіх духовних надбань людства, засвоєння результатів суспільно-історичного пізнання та загальнолюдського досвіду. Крім того, наявність гуманістичної компоненти освіти передбачає поєднання навчання з вихованням. У такому розумінні освіта виступає головним чинником соціалізації як процесу формування особистості, що в свою чергу обумовлює постійну вимогливість до підвищення рівня досконалості освіти та до ефективності функціонування інституту освіти. Формування ж особистісних якостей відбувається у безпосередній взаємодії із суспільною свідомістю і під її значним впливом, оскільки в індивідуальній свідомості відбиваються ті суспільні погляди та ідеї, які існують у соціальному середовищі. Таким чином індивідуальна свідомість, безумовно відрізняючись неповторністю і самобутністю, формується через освоєння суспільної свідомості.

З іншого боку, важливою складовою суспільної свідомості є історична свідомість, яка, в свою чергу, є відображенням минулого, причому відображенням суб'єктивним, а отже – не завжди адекватними. Цим зумовлюється неоднозначність відношення до минулого, проявом чого є корегування історичного знання у вигляді спроб періодичного “переписування історії”. Визначальну роль у формуванні історичної свідомості безумовно відіграє історична освіта. З огляду на це, особливої *актуальності* набуває проблема вдосконалення історичної освіти. Це тим більше стає зрозумілим, коли згадати, що освіта в цілому, а історична освіта зокрема, хоча й опосередковано, але дуже суттєво впливають на політичні та соціальні процеси. [1, 154], а адекватне розуміння минулого є одним з важливих засобів сприяння орієнтації суспільства і особистості у складних соціальних процесах сучасності. Стосовно останнього дуже переконливо висловився в свій час Х.Ортега-і-Гассет у роботі “Історія як система”: “...образ цього суспільства стане зрозумілим, коли людина відкриє в середині себе те, чим це суспільство було раніше... Тобто коли вона побачить своє

Формування об'єктивної історичної правди у контексті вдосконалення історичної освіти

власне... “сьогодні” у світлі всього людського “вчора”. Бо неможливо прояснити “вчора” без “позавчора” і т.д.” [2, 98]

На сьогодні, як відомо, не існує однозначного розуміння поняття “історична правда”. Тому ми, виходячи з того, що більшість дослідників наполягає на аксіологічному змісті власне поняття “правда” [3; 4], розглядаємо *історичну правду* як таке оцінювальне спрямоване відношення до минулого, що суб'єктивно сприймається як єдино вірне, внаслідок чого є основою історичної свідомості і визначає її зміст на буденному та теоретичному рівнях як в аксіологічному, так і в гносеологічному аспектах. Іншими словами, історична правда – це той фундамент, на якому вибудовується пізнавальне та оцінювальне відношення до минулого.

Історична правда може набувати форми переконань, ідеалів або ціннісних орієнтацій, які в свою чергу можуть мати чи емоційно-психологічне підґрунтя, чи раціональну основу в залежності від рівня відображення (буденний або теоретичний) історичного буття та форм його відображення (чуттєве відображення або абстрактне).

За способом існування історична правда є тільки суб'єктивною, бо виступає як особистісно усвідомлене відношення до минулого, але за змістом може бути як суб'єктивною, так і об'єктивною. Тільки об'єктивну історичну правду, за нашим переконанням, можна розуміти як правду історичної науки, оскільки саме наукове пізнання повинно бути спрямоване на отримання максимально достовірного знання, а отже прагнути до об'єктивності. При цьому історична правда може набувати об'єктивності, наприклад, тоді, коли суб'єкт пізнання як найвищу цінність свідомо визнає необхідність дотримуватись у своїй пізнавальній діяльності саме об'єктивного підходу.

Необхідно зазначити, що об'єктивна історична правда не обов'язково може бути істиною. Тобто наше відношення до минулого суб'єктивно сприймається як його єдино вірне відображення і вже саме тому набуває статусу цінності, але в той же час воно може бути неадекватним історичній реальності. На відміну від правди, наукова істина за змістом завжди тільки об'єктивна. За формою ж вона завжди є відносною, що не може означати її множинності, виходячи з вимоги її адекватності. Істина практично ніколи не дається відразу в готовому “чистому” вигляді. Відображаючи діалектичність об'єктивного світу, вона знаходиться в процесі постійного розвитку, вдосконалення змісту і уточнення умов своєї чинності, виходячи з вимоги конкретності. На нашу думку, множинність історичної правди є одним із проявів цього процесу діалектичного розвитку істини.

Процес пізнання завжди пов'язаний з оціночним відношенням суб'єкта до об'єкта. Ще в більшій мірі це стосується історичного пізнання, яке “... завжди пов'язане з ціннісно-особистісним

відношенням суб'єкта, що пізнає, до конкретної історичної події, певної історичної ситуації” [5, 93].

Оцінювання носить суб'єктивний характер і стимулює пізнавальну активність суб'єкта. До того ж, оцінка результатів пізнання передбачає з'ясування суто пізнавальної цінності отриманого знання, тобто встановлення того, наскільки воно відповідає законам функціонування та розвитку об'єкту. Зрозуміло, що таке оцінювання *повинно бути* тільки об'єктивним, але *може бути* таким тільки за умови, що методика конкретного дослідження дійсно здатна виявляти зазначені закони. Стосовно останнього необхідно констатувати, що на сьогодні історична наука, відмовившись не тільки від недоліків, але й від здобутків діалектико-матеріалістичної методології соціального пізнання, на жаль не може запропонувати іншої більш досконалої та переконливої методології дослідження минулого. Як наслідок ми маємо розмаїття варіантів тлумачення минулого, серед яких можуть бути як науково вірні, так і такі, що є щирими заблудженнями або навіть свідомими науковими фальсифікаціями.

Розвиток історичної правди визначається співвідношенням її об'єктивної та суб'єктивної складових. Якщо ж визнавати соціальний прогрес як закономірність, то цілком доречно розглядати розвиток історичної правди як один із шляхів сходження до істини. Сама спрямованість прогресивного розвитку від нижчого до вищого, більш досконалого, зумовлює необхідність переходу у сприйманні минулого від постулатів буденної свідомості до науково оформленого знання. Безумовно результат наприкінці цього шляху сходження до істини може бути протилежним очікуваному і тоді в якості історичної правди будуть виступати хибні положення. Але, якщо закономірним визнається прогресивний характер розвитку, то подібне може мати місце лише як випадкове або тимчасове, а реальною тенденцією буде те, що зміст історичної правди все більше набуватиме об'єктивності та адекватності.

Отже, характеризуючи *об'єктивну (наукову) історичну правду*, можна сказати, що як основа наукової історичної свідомості вона є відображенням минулого за допомогою форм наукового пізнання з використанням методики історичного дослідження, здатної виявляти закони та закономірності історичного розвитку. Цим обумовлюється те, що однією з нагальних проблем сучасної історичної освіти є вдосконалення методики історичного дослідження як головного визначального фактора формування об'єктивної історичної правди або *правди історії*.

Література

1. Піча В.М. Соціологія: загальний курс. – К.: Каравела, 200. – 248с.

2. Ортега-и-Гассет Х. История как система// Вопросы философии. – 1996. – № 6 – С. 78 – 103.
3. Арановский К.В. Аксиология правды в русском мировоззрении и государственное право// Известия высших учебных заведений. Право. – 2003. – № 6 – С. 185 – 193.
4. Рачков П.А. Правда-справедливость// Вестник Московского университета. Сер.7. Философия. – 2006. – № 1 – С. 83 – 107.
5. Воловик В.И. Философия истории. Курс лекций. – Запорожье: “Просвіта”, 2004. – 140с.

Масюк О.П.

к. філос. н.,

викладач кафедри теорії і практики управління ЗНУ

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ “ПАТЕРНАЛІЗМ – ПАРТНЕРСТВО” В СУЧАСНИХ МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИНАХ

Одним із специфічних аспектів розвитку сучасного світового простору є конкурентна взаємодія систем управління суспільно-державними відносинами. Підвищена складність цієї теми розкривається в її розгалуженості у напрямку взаємодії “держава-суспільство” та в міждержавних інтеграційних відносинах. При цьому, увага акцентується на патерналізмі як формі організації обміну суспільними благами на легітимність владного учасника цих відносин, або на встановленні інтерсуб’єктної партнерської взаємодії як моделі розвитку сучасного міжнародного життя.

Сьогодні, реалізація програми інтеграції української держави в світовому просторі потребує розбудови чіткої системи використання суспільно-державних ресурсів, які б визначали рівень її інтерсуб’єктивності по відношенню до інших учасників міждержавних відносин. На цій основі повинні організовуватися відстань та характер взаємодії України в світовому просторі, чи то в бік партнерства чи патерналізму.

До аналізу впливу патерналістських важелів на глобальні світові процеси звертаються К. Гаджиев [1], Т. Єрмоленко [2], С. Кара-Мурза [4]. В свою чергу, внесок партнерської активності в об’єднання суспільних систем висвітлюють С. Жданенко [3], Н. Нижник, С. Дубенко, Л. Пашко [6]. Специфіку спрямованості форм управління суспільно-державними відносинами аналізують О. Мисливченко [5], М. Ніколко [7]. Метою цієї ж роботи є визначення специфіки взаємодії